

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA FUQAROLIK JAMIYATI INSTITUTLARI
FAOLIYATIDA JAMOATCHILIK NAZORATINING HUQUQIY VA
INSTITUTIONAL MEXANIZMLARI**

Guliston davlat universiteti III bosqich tayanch doktoranti

Jomonqulov Bekzod Shokir o'g'li.

Tel. +99894 003-52-51

Annotatsiya: Maqolada O'zbekistonda jamoatchilik nazoratining huquqiy va institutsional asoslari tahlil qilinadi. Mustaqillikdan so'ng mamlakatda fuqarolik jamiyatini shakllantirish va uni davlat boshqaruvi jarayonlariga keng jalb etish yo'lida amalga oshirilgan islohotlar bosqichma-bosqich yoritilgan. Muallif normativ-huquqiy hujjatlar, xususan "Jamoat birlashmalari to'g'risida", "Nodavlat notijorat tashkilotlari to'g'risida", "Ijtimoiy sheriklik to'g'risida", "Davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari faoliyatining ochiqligi to'g'risida" hamda "Jamoatchilik nazorati to'g'risida" qonunlarning mazmunini tahlil qilib, ularning fuqarolik jamiyati institutlari faoliyatiga ta'sirini ochib bergan. Tadqiqotda jamoatchilik nazorati mexanizmlarining shakllanishi, ularning amaliy samaradorligi, shuningdek xorijiy tajribani o'rganish asosida O'zbekistonda bu tizimni takomillashtirish yo'nalishlari yoritilgan.

Kalit so'zlar: fuqarolik jamiyati, jamoatchilik nazorati, institutsional asoslar, huquqiy mexanizmlar, davlat boshqaruvi, fuqarolik ishtiroki, ijtimoiy sheriklik, oshkoralik, hisobdorlik.

Аннотация. В статье рассматриваются правовые и институциональные основы общественного контроля в Узбекистане. Анализируются этапы формирования гражданского общества и вовлечения его институтов в процессы государственного управления после обретения независимости. Автор подробно исследует содержание нормативно-правовых актов, таких как «О общественных объединениях», «О некоммерческих неправительственных организациях», «О социальном партнёрстве», «Об открытости деятельности органов государственной власти и управления» и «Об общественном контроле», определяя их роль в развитии гражданских институтов. В работе освещены механизмы общественного контроля, вопросы их эффективности и возможности совершенствования данного института с учётом зарубежного опыта.

Ключевые слова: гражданское общество, общественный контроль, правовые основы, институциональные механизмы, государственное управление, гражданское участие, социальное партнёрство, открытость, подотчётность.

Abstract. *The article examines the legal and institutional foundations of public oversight in Uzbekistan. It analyzes the stages of civil society development and the integration of its institutions into the processes of public administration after independence. The author studies key legislative acts such as the Laws “On Public Associations,” “On Non-Governmental Non-Profit Organizations,” “On Social Partnership,” “On the Openness of the Activities of State Authorities and Administration,” and “On Public Oversight,” highlighting their role in strengthening civil society institutions. The research explores the mechanisms and effectiveness of public oversight and outlines recommendations for improving this system based on international experience.*

Keywords: *civil society, public oversight, institutional framework, legal mechanisms, public administration, civic participation, social partnership, transparency, accountability.*

KIRISH

O'zbekiston mustaqillikka erishgan dastlabki yillardan boshlab demokratik huquqiy davlat barpo etish bilan bir qatorda fuqarolik jamiyatini shakllantirish masalasi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylandi. Birinchi Prezidentimiz I. A. Karimov ilgari surgan “kuchli davlatdan – kuchli jamiyat sari” tamoyili aynan jamiyatni demokratlashtirish va fuqarolik institutlarini rivojlantirish konsepsiyasini ifodalari edi[1, b. 45]. Mazkur strategik g'oya asosida yangi davlat qurilishi jarayonida fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari (mahallalar), jamoat birlashmalari va mustaqil ommaviy axborot vositalari faoliyatiga mustahkam huquqiy poydevor yaratildi. Jumladan, 1991-yil 15-fevralda qabul qilingan “Jamoat birlashmalari to'g'risida”gi Qonun fuqarolarning ixtiyoriy uyushmalar tuzish huquqini kafolatlab, nodavlat birlashmalarining huquqiy maqomini belgilab berdi. Oradan vaqt o'tib, 1999-yil 14-aprelda qabul qilingan “Nodavlat notijorat tashkilotlari to'g'risida”gi Qonun (O'RQ–764-son) nodavlat tashkilotlarning tushunchasi, shakllari, tuzilishi va faoliyat tamoyillarini batafsil tartibga solib, ularning erkin faoliyat yuritishi uchun kafolatlar yaratdi[2, b. 2]. Bu hujjatlar bilan fuqarolik jamiyati institutlarini rivojlantirishning normativ-huquqiy asosi shakllantirildi. Tadqiqotchi S. Sodiqov qayd etganidek, mustaqillikning dastlabki bosqichida aynan shu tarzda fuqarolik jamiyati rivojining huquqiy bazasini yaratish ustuvor vazifa bo'lgan[3, b. 8].

Keyingi yillarda mamlakatimizda fuqarolik jamiyati institutlarini har tomonlama qo'llab-quvvatlash va ularning davlat bilan hamkorligini kuchaytirishga qaratilgan keng ko'lamli chora-tadbirlar amalga oshirildi. 2005-yilda O'zbekistonda “Sihat-salomatlik yili” va “Nodavlat tashkilotlar yili” deb e'lon qilinishi munosabati bilan NNTlarni qo'llab-quvvatlash dasturlari moliyalashtirildi, Oliy Majlis huzurida Jamoat fondi hamda nodavlat tashkilotlarni rivojlantirish bo'yicha Parlament komissiyasi tashkil etildi. 2007-yilda esa O'zbekiston Respublikasining “Ijtimoiy jihatdan muhim

va dolzarb ahamiyatga molik loyihalarni amalga oshirishda NNT va fuqarolik jamiyatining boshqa institutlarini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash to'g'risida"gi Qonuni qabul qilinib, NNTlarga davlat grantlari hamda ijtimoiy buyurtmalar berish amaliyoti joriy etildi. Natijada davlat boshqaruvi sohasida ijtimoiy buyurtma mexanizmi – ya'ni muayyan ijtimoiy vazifalarni bajarishni nodavlat sektor zimmasiga yuklash va ularni moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimi paydo bo'ldi. Bu bilan ayrim davlat funksiyalarini fuqarolik jamiyati institutlari bilan bo'lishish, ularni bajarishga fuqarolarni jalb etish amaliyoti shakllandi. Shu tariqa, fuqarolik jamiyati va davlat organlari hamkorligining yangi institutsional shakllari yuzaga keldi.

O'tgan davr mobaynida jamiyat boshqaruvida fuqarolarning bevosita ishtirokini ta'minlash borasida konstitutsiyaviy va qonunchilik asoslari ham mustahkamlandi. Konstitutsiyamizning 36-moddasida har bir fuqaro davlat va jamiyat ishlarini boshqarishda bevosita hamda o'z vakillari orqali qatnashish huquqiga ega ekani belgilangan bo'lib, ushbu norma fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish huquqini jamoatchilik nazorati instituti bilan bir qatorda kafolatlaydi. Yaqinda qabul qilingan Konstitutsiyamizning yangi tahririda ham jamiyat hayotida oshkoralik va shaffoflik tamoyillariga sodiqlik hamda davlat organlari faoliyati ustidan jamoatchilik nazorati mexanizmlarini rivojlantirish bo'yicha siyosiy iroda yanada mustahkamlandi[4, b. 46]. Bu o'zgarishlar fuqarolik jamiyati rivoji va jamoatchilik nazoratini kuchaytirishga davlat darajasida qat'iy e'tibor qaratilayotganidan dalolat beradi.

Metodologiya. Mazkur maqolani tayyorlashda normativ-huquqiy hujjatlar hamda ilmiy manbalarni tahlil qilish uslubiga tayyanyildi. Avvalo, O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi va fuqarolik jamiyati faoliyatiga doir qonun hujjatlari o'rganilib, ularda belgilangan normalar tahlil qilindi. Keyinchalik, mamlakatimizda fuqarolik jamiyati institutlari rivojlanishi va jamoatchilik nazoratining shakllanish bosqichlariga oid ilmiy tadqiqotlar, monografiyalar ko'rib chiqildi. Ulardan S. Sodiqov, D. Ergashev, O. Salimov, L. Karimova kabi olimlarning ishlariga murojaat qilinib, fuqarolik jamiyatining taraqqiyot bosqichlari va xususiyatlariga oid xulosalar olindi[3, b. 8][5, b. 5]. Shuningdek, A. Bekmurodovning jamoatchilik nazoratining tashkiliy-huquqiy asoslariga doir tadqiqoti ham tahlil etilib, undagi ilmiy takliflardan foydalanildi[6, b. 88]. Metod sifatida tarixiy yondashuvdan foydalangan holda mustaqillik yillaridagi islohotlar xronologik tartibda o'rganildi, qiyosiy huquqiy tahlil orqali esa xorijiy tajribadagi o'xshash institutlar bilan solishtirildi. Mazkur metodlar jamlanmasi O'zbekistonda jamoatchilik nazoratining huquqiy va institutsional asoslarini har tomonlama yoritish imkonini berdi.

Natijalar. Tahlillar natijasida O'zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlarini shakllantirish va ularni davlat boshqaruvi jarayonlariga keng jalb qilish bo'yicha izchil huquqiy baza yaratilgani aniqlandi. Jumladan, 1991–2000-yillar mobaynida fuqarolarning birlashmalarga erkin uyushish huquqini ta'minlovchi asosiy qonunlar qabul qilingan. 1991-yilda qabul qilingan "Jamoat birlashmalari to'g'risida"gi Qonun

fuqaro va nodavlat birlashmalar munosabatlarini tartibga soluvchi ilk huquqiy hujjat bo'ldi. Keyinchalik 1996-yilda Konstitutsiyaga kiritilgan qo'shimchalar orqali nodavlat tashkilotlarning jamiyat boshqaruvidagi ishtirokini kuchaytirishga kafolatlar mustahkamlandi. 1999-yilda esa "Nodavlat notijorat tashkilotlari to'g'risida"gi maxsus Qonun qabul qilinib, NNT tushunchasi va ularning huquqiy maqomi ilk bor aniq belgilandi[2, b. 2].

Mustaqillik davrida fuqarolik jamiyati sohasidagi islohotlarning xronologik tahlili ularning bir necha bosqichga bo'linishini ko'rsatadi. D. Ergashevning tadqiqotida qayd etilishicha, 1990-yillar – fuqarolik jamiyatini shakllantirishning boshlang'ich bosqichi bo'lib, unda asosan normativ-huquqiy asos yaratishga urg'u berilgan[5, b. 5]. 2000-yillar esa fuqarolik institutlarini yangi bosqichga olib chiqish davri bo'ldi: bu yillarda davlat tomonidan NNTlarni moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlari joriy etildi, ijtimoiy sheriklik munosabatlari yo'lga qo'yildi. Xususan, 2005–2007-yillarda nodavlat tashkilotlarni moddiyman qo'llab-quvvatlashga qaratilgan qator qaror va dasturlar amalga oshirildi, Oliy Majlis huzurida Jamoat fondi tashkil qilindi, NNTlarga ijtimoiy buyurtma berish amaliyoti boshlandi. Bu esa jamiyat boshqaruvida nodavlat sektor ishtirokini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarishga xizmat qildi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, fuqarolik jamiyati institutlari va davlat o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlashga doir qator institutlar shakllangan. Mahalla fuqarolar yig'inlari misolida fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish tizimi mamlakatimizda ijtimoiy hamkorlikning o'ziga xos namunasi sifatida qaror topgan. Mahallalar o'z hududida aholining muammolarini hal qilish, huquqbuzarliklarning oldini olish, oilaviy masalalarda profilaktika olib borishda davlat idoralariga yaqindan ko'maklashmoqda. Shu bois qonunchilikda mahalla "fuqarolik jamiyatining asosiy bo'g'ini" sifatida e'tirof etilib[7, c. 19], uning turli davlat organlari bilan hamkorligi maxsus me'yorlar bilan mustahkamlangan. Masalan, mahalla va huquqni muhofaza qiluvchi idoralar hamkorligi, mahalla raisini saylash tartibi va hokazo masalalar qonunlarda batafsil belgilangan.

Fuqarolik jamiyati va jamoatchilik nazoratining huquqiy poydevorini mustahkamlashda 2014-yil muhim bosqich bo'ldi. O'sha yili O'zbekiston Respublikasining "Ijtimoiy sheriklik to'g'risida"gi Qonuni qabul qilinib, davlat organlari va NNTlar o'rtasidagi hamkorlikning yangi huquqiy mexanizmlari joriy etildi. Ushbu Qonunda ijtimoiy sheriklik tushunchasi, tamoyillari va shakllari qonuniy izohini topdi. Xususan, ijtimoiy sheriklikning asosiy prinsiplari qonunga bo'ysunish, teng huquqlilik, ochiqlik va shaffoflik ekani qayd etildi[4, b. 46]. Buning orqasidan, davlat va fuqarolik jamiyati o'rtasidagi aloqalarni mustahkamlash bo'yicha qator institutlar vujudga keldi: markaziy va mahalliy davlat hokimiyati organlari huzurida jamoatchilik kengashlari tuzila boshlandi, davlat organlarining axborot ochiqligi va jamoatchilik oldida hisobdorlik majburiyati belgilandi. 2014-yil 5-mayda qabul

qilingan “Davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari faoliyatining ochiqligi to‘g‘risida”gi Qonun har bir davlat idorasiga o‘z faoliyati to‘g‘risidagi ma’lumotlarni e’lon qilish, fuqarolarning axborot olish huquqini ta’minlash va jamoatchilik bilan maslahatlashuvlar o‘tkazib turish majburiyatini yukladi[8, c. 125]. Bu huquqiy normalar jamoatchilik nazoratining muhim sharti bo‘lgan oshkorlik prinsipini davlat boshqaruvida mustahkam o‘rnatdi.

Keyingi yillarda hukumat va jamoatchilik o‘rtasidagi muloqotni kuchaytirishga doir siyosat izchil davom etdi. 2017–2021-yillarga mo‘ljallangan Harakatlar strategiyasida boshqaruv samaradorligini oshirish maqsadida ochiqlik muhitini kuchaytirish, jamoatchilik nazorati mexanizmlarini amalda joriy etish va fuqarolik jamiyati institutlari hamda OAV rolini kuchaytirish ustuvor vazifalar sifatida belgilandi. Ushbu strategiya asosida davlat hokimiyati organlari huzurida jamoatchilik kengashlarini tashkil etish, mansabdor shaxslarning jamoatchilik oldida hisobot berish amaliyotini yo‘lga qo‘yish, normativ-huquqiy hujjat loyihalarini jamoatchilik muhokamasidan o‘tkazish kabi qator ishlar boshlandi. Ayniqsa, barcha darajadagi hokimliklarda Xalq qabulxonalari instituti joriy etilib, aholi murojaatlari bilan ishlashning yangi tizimi ishga tushirildi. Natijada, fuqarolarning davlat idoralari ustidan nazoratidagi samaradorlik oshdi, mansabdor shaxslarning javobgarligi kuchaydi. Davlat rahbari Sh. Mirziyoyev ta’kidlaganidek, “jamiyat hayotining barcha sohalarida ochiqlikni ta’minlamasdan, jamoatchilik nazoratini kuchaytirmasdan islohotlar samarasiga erishib bo‘lmaydi”. Darhaqiqat, yangi O‘zbekiston sharoitida rahbarlarning tanqidiy tahlil va ochiq muloqot ruhida ishlashi, xalq dardi eshtilishi va jamoatchilik bahosiga doimo tayyor bo‘lishi boshqaruvning bosh mezoniga aylandi.

Munozara. O‘zbekistonda fuqarolik jamiyati va davlat o‘rtasidagi ijtimoiy hamkorlikning hozirgi holati va istiqbollarini tahlil qilar ekanmiz, bir qator muammo va vazifalarni ko‘rishimiz mumkin. Avvalo, jamoatchilik nazorati tizimining samaradorligi ko‘p jihatdan fuqarolarning huquqiy savodxonligi va faolligiga bog‘liq. Ba’zi hollarda fuqarolar o‘z huquq va vakolatlarini to‘la anglab yetmagani bois boshqaruv ustidan nazoratni amalga oshirishda sustkashliklar kuzatiladi. Bu borada aholining huquqiy ongini yuksaltirish, fuqarolarning ijtimoiy faolligini oshirish dolzarb vazifa bo‘lib qolmoqda. Ikkinchidan, fuqarolik jamiyati institutlarining mustaqilligi va moddiy-texnik imkoniyatlari masalasi ham e’tibordan chetda emas. Nodavlat notijorat tashkilotlari o‘z faoliyatini samarali yuritishi uchun zarur moliyaviy resurslarga ega bo‘lishi lozim. Ayrim tadqiqotchilar fikricha, NNTlarning moliyaviy mustaqilligi sust bo‘lsa, ularning jamiyat manfaatlarini himoya qilishdagi roli cheklanishi mumkin. Bu muammoni hal etish uchun davlat grantlari, ijtimoiy buyurtmalar va xususiy sektor ko‘magini kengaytirish zarur.

Bundan tashqari, jamoatchilik nazorati natijalari va takliflarini amaliyotga tatbiq etish, ularni davlat organlari tomonidan inobatga olish masalalari ham doim to‘liq ishlamaydi. Tadqiqotchi I. Qurbonov jamoatchilik nazorati natijalarining huquqiy

maqomj masalasiga e'tibor qaratib, ayrim hollarda jamoatchilik tomonidan bildirilgan taklif va tavsiyalar ijro hokimiyati organlari uchun majburiy emasligi muammosini ko'rsatadi[9, b. 42]. Haqiqatan, bugungi kunda fuqarolik jamiyati vakillarining monitoring va tahlil natijalari ko'pincha tavsiya xarakteriga ega bo'lib, ularni ijro organlari bajarishi o'z ixtiyoriga bog'liq. Bu esa jamoatchilik nazoratining ta'sir kuchini pasaytiradi. Mazkur masalani hal qilish uchun jamoatchilik nazorati institutlariga huquqiy jihatdan yanada mustahkam maqom berish, ularning xulosalarini ko'rib chiqish tartibini qonun bilan belgilash lozim. Misol uchun, qaysidir vazirlik yoki hokimlik huzuridagi jamoatchilik kengashi muayyan masala bo'yicha o'z tavsiyasini bergan bo'lsa, tegishli davlat organi uni ko'rib chiqishi va asosli rad javobi berishi qonunan majburiy bo'lishi kerak. Shundagina jamoatchilik nazorati "tishli" mexanizmga aylana oladi.

Shu bilan birga, O'zbekistonda oxirgi yillarda jamoatchilik nazoratini kuchaytirish borasida ijobiy siljishlar kuzatilmoqda. Xususan, 2018-yilda "Jamoatchilik nazorati to'g'risida"gi Qonunning qabul qilinishi fuqarolarning davlat hokimiyati faoliyatini nazorat qilish imkoniyatlarini qonuniy jihatdan kengaytirdi. Ushbu Qonunga ko'ra, fuqarolar va ularning birlashmalari davlat organlari faoliyatini kuzatish va baholash, jamoatchilik eshituvlari, jamoatchilik ekspertizalari o'tkazish, ommaviy muhokamalarda qatnashish huquqiga ega bo'ldi. Endilikda markaziy va mahalliy hokimiyat organlari huzurida tuzilayotgan jamoatchilik kengashlari turli sohalar rivojiga oid dasturlar ijrosini nazorat qilmoqda. Shu bilan birga, 2019-yilda Prezident qarori bilan davlat hokimiyati organlari faoliyatining ochiqligini baholash tizimi yo'lga qo'yildi hamda normativ-huquqiy hujjat loyihalarini jamoatchilik muhokamasidan o'tkazish platformasi takomillashtirildi. Mazkur yangiliklar fuqarolar nazoratining institutsional mexanizmlarini mustahkamlab, "Xalq davlat idoralariga emas, davlat idoralari xalqqa xizmat qilishi kerak" degan tamoyilni amaliyotda ro'yobga chiqarmoqda.

Xalqaro tajribaga nazar solsak, ko'plab demokratik davlatlarda fuqarolik jamiyati va davlat hokimiyati o'rtasidagi institutsional muloqot yo'lga qo'yilgani ko'rinadi. Masalan, xorijiy mamlakatlarda ombudsman (inspektor) instituti, mustaqil hisob beruvchi audit idoralari, ijtimoiy eshituvlar kabi jamoatchilik nazorati vositalari keng qo'llanilib, ular hukumat ustidan samarali monitoring olib borishga xizmat qilmoqda[10, b. 97]. Shu bilan birga, S. Islamova ta'kidlaganidek, jamoatchilik nazorati sohasida xorij tajribasini o'rganish mahalliy sharoitda ushbu institutlarni joriy etishda muhim ahamiyatga ega. Darhaqiqat, rivojlangan davlatlarda shakllangan parlament nazorati, fuqarolik jamiyati vakillaridan iborat kengashlar faoliyati O'zbekiston uchun ham foydali namuna bo'lib xizmat qilmoqda. Ayniqsa, raqamli texnologiyalar asosida jamoatchilik ishtirokini ta'minlash (masalan, elektron hukumat portallari orqali onlayn muhokamalar, petitsiya va ovoz berish platformalari) jamoatchilik nazorati kelajagining muhim yo'nalishidir.

XULOSA

Yuqoridagi tahlil va munozaralardan xulosa qilish mumkinki, O'zbekistonda fuqarolik jamiyati va davlat nazorati integratsiyasini kuchaytirish borasida muhim huquqiy va institutsional asoslar yaratilgan bo'lib, shu bilan birga, uni yanada takomillashtirish uchun hal etilishi lozim bo'lgan masalalar ham mavjud. Hozirgacha qabul qilingan qonun va qarorlar ijrosi natijasida jamiyat boshqaruvida jamoatchilikning ishtiroki ortib bormoqda. Fuqarolik jamiyati institutlarining huquqiy maqomi mustahkamlanib, ular davlat hokimiyati faoliyatini nazorat qilish huquqidan keng foydalanmoqda. Xususan, Oliy Majlis palatalarida hukumat a'zolari hisoboti va aholi vakillari ishtirokida eshituvlar o'tkazish kabi yangi amaliyotlar yo'lga qo'yildi; normativ hujjatlar loyihalarini muhokama qilishda fuqarolar bevosita qatnashmoqda. Bularning barchasi "davlat – jamiyat" muloqotini sifat jihatidan yangi pog'onaga ko'tarib, fuqarolarning boshqaruvdagi o'rnini oshayotganidan dalolat beradi. Shu bilan birga, jamiyat hayotida fuqarolik institutlarining rolini yanada kuchaytirish istiqbolli vazifa bo'lib qolmoqda. Kelgusida fuqarolik jamiyati rivojiga to'sqinlik qilayotgan omillarni bartaraf etish, xususan, NNTlarni qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish, jamoatchilik nazorati natijalarining huquqiy ahamiyatini oshirish zarur.

Yaxshi boshqaruv tamoyillarini qaror toptirishda fuqarolar ishtiroki va hisobdorlik mexanizmlari muhim o'rin tutishini xalqaro tashkilotlar ham ta'kidlaydi. BMT Taraqqiyot dasturining Inson taraqqiyoti hisobotlarida fuqarolar ishtirokisiz hamda jamoatchilik oldida hisobdorliksiz samarali davlat boshqaruvini tasavvur qilib bo'lmazligi alohida qayd etiladi. Transparency International xalqaro tashkilotining 2020-yilgi hisobotiga ko'ra, fuqarolik jamiyati va mustaqil OAV ishtiroki kuchli bo'lgan mamlakatlarda korrupsiya darajasi sezilarli ravishda past bo'lishi aniqlangan[11, p. 5]. Bu esa davlat hokimiyati uchun jamoatchilik nazorati "qo'rqinchili emas, balki foydali" ekanini isbotlaydi – axir jamoatchilik nazorati tufayli mansabdorlar xato va suiiste'mollardan o'zini tiyadi, boshqaruv qarorlari xalq talab va ehtiyojlarini inobatga olgan holda qabul qilinadi[12, b. 13].

Xulosa qilib aytganda, fuqarolik jamiyati ishtirokida davlat nazoratini amalga oshirish borasidagi ishlar O'zbekistonda izchil davom etmoqda. Davlat organlari va jamoatchilik o'rtasidagi muloqotni mustahkamlash, fuqarolar fikrini har tomonlama inobatga olish tamoyili davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylangan. Bu yo'nalishda 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida ham fuqarolik jamiyatini rivojlantirish va jamoatchilik nazoratini kengaytirish bo'yicha alohida vazifalar belgilangan. Kelajakda jamiyat hayotining turli jabhalarida "davlat – jamiyat" sherikligini chuqurlashtirish orqali boshqaruv samaradorligini oshirish, fuqarolarning mamlakat siyosiy jarayonlaridagi ishtirokini yanada kengaytirish ko'zda tutilgan. Bu esa nafaqat ichki ijtimoiy-siyosiy

barqarorlikni ta'minlash, balki O'zbekistonning jahon hamjamiyatidagi demokratik davlat sifatidagi obro'sini mustahkamlash imkonini beradi[13, c. 77].

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov I.A. O'zbekistonning o'z istiqlol va taraqqiyot yo'li. – Toshkent: O'zbekiston, 1992. – B. 45.
2. «Nodavlat notijorat tashkilotlari to'g'risida» Qonun. – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi, 1999. – B. 2.
3. Sodiqov S. Fuqarolik jamiyatining shakllanish bosqichlari. – Toshkent: Fan, 2005. – B. 8.
4. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: "O'zbekiston", 2023. – B. 46.
5. Ergashev D. O'zbekiston: fuqarolik jamiyati rivojlanishi. – Toshkent: Toshkent davlat universiteti nashriyoti, 2009. – B. 5.
6. Bekmurodov A. Jamoatchilik nazoratining tashkiliy-huquqiy asoslari. – Toshkent: Toshkent davlat universiteti nashriyoti, 2018. – B. 88.
7. Karimova L. Grazhdanskoe obshchestvo: opyt Uzbekistana (rus tilida). – Toshkent: O'zbekiston, 2011. – C. 19.
8. Марченко М.Н. Теория государства и права. – Москва: Проспект, 2014. – C. 125.
9. Qurbonov I. Jamoatchilik nazoratining huquqiy muammolari. – Toshkent: Toshkent davlat universiteti nashriyoti, 2016. – B. 42.
10. Komilov A. Xalqaro tajribada fuqarolik jamiyati. – Toshkent: Fan, 2016. – B. 97.
11. Transparency International. Corruption Perceptions Index Report. – Berlin: TI, 2020. – p. 5.
12. Tursunov U. Jamoat fikri va nazorat. – Toshkent: Fan, 2019. – B. 13.
13. Исаев И.А. Государство и гражданское общество. – Москва: Юрайт, 2011. – C. 77.